

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО
БІЗНЕСУ

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Герасименко В.Г.

“ _____ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього

ступеня магістра

зі спеціальності 242“Туризм” за магістерською програмою професійного
спрямування

“Економіка та управління туристичною діяльністю”

на тему:

ЕФЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Виконавець:

Студентка ФМЕ

Чуприна Євгенія Вікторівна

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор

Семенов Василь Федорович

/підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти визначення міжнародного туристичного бізнесу.....	7
1.1. Сутність основний зміст та фактори розвитку міжнародного туризму.	7
1.2. Глобалізаційні аспекти розвитку міжнародного туризму.....	18
1.3. Економічна ефективність міжнародного туризму.....	27
Висновки до розділу 1.....	36
Розділ 2. Дослідження сучасного стану розвитку міжнародного туризму в Україні.....	38
2.1 Тенденції розвитку міжнародного туризму у світі.....	38
2.2.Туристичний бізнес України та його роль в міжнародному туризмі.....	54
2.3.Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму.....	67
Висновки до розділу 2.....	74
Розділ 3. Перспективні напрями розвитку міжнародного туризму України.....	76
3.1.Проблемні аспекти розвитку ринку туристичних послуг в Україні.....	76
3.2.Поліпшення організаційних форм міжнародного туризму	82
3.3. Стратегічні засади розвитку міжнародного туризму в Україні.....	93
Висновки до розділу 3.....	97
Висновки.....	100
Список використаних джерел.....	102
Додатки.....	109

ВСТУП

Актуальність теми. Сегмент міжнародного туризму посідає чільне місце у світовій торгівлі послугами. У економіках провідних країн питома вага сфери послуг, складовим сегментом якої є міжнародний туризм, стає одним з найбільш вагомих - він перевищує питому вагу сфери матеріального виробництва, й через це вже давно саме від сфери послуг залежить зростання економік, підвищення конкурентоспроможності країн на світових ринках, покращення добробуту населення. Завдяки міжнародному туризму, попри лідируючі позиції на світовому ринку туристичних послуг постіндустріальних країн світу, зокрема європейських і північноамериканських, держави, яких ще вчора відносили до категорії країн із низьким рівнем економічного розвитку, стають процвітаючими.

В Україні, попри те, що вона володіє усіма необхідними умовами для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму, міжнародний туризм розвивається повільними темпами. Резерви розвитку і можливості активного використання міжнародного туристичного потенціалу сховані в регіонах, багато з яких можуть стати локомотивами економічного піднесення туристичної сфери країни.

Зберегти і примножити потенціал міжнародного туризму можливо лише тоді коли вказаній сфері приділяється належна увага. Отже, сьогодні особливої актуальності набуває дослідження проблем поглибленого вивчення особливостей сучасного функціонування та тенденцій розвитку міжнародного туризму у світі для виявлення його проблем та пошуків шляхів їх вирішення в Україні її регіонах.

Теоретичні положення та практичні аспекти реалізації пріоритетів національного розвитку міжнародного туризму започаткували й розвивають відомі зарубіжні й вітчизняні вчені: Квартальнов В., Котлер Ф., Кох А., Мюллер Б., Александрова А., Воскресенський В., Добровольська А.Кифяк В., Любіцева О., Семенов В., Степаненко В., Філіпенко О., Школа І. та ін..

Однак, попри те, що низка важливих аспектів міжнародного туризму, - теоретичні положення, сучасний стан та проблеми його розвитку у світі та Україні, знайшли своє відображення у працях цих та інших дослідників, деякі концептуальні засади та підходи до розвитку міжнародного туризму, питання підвищення ефективності використання туристичного потенціалу України, дослідження механізму розвитку міжнародного ринку туристичних послуг та ін.. ще не знайшли достатнього висвітлення у працях вчених-економістів, що послаблює можливість використання таких досліджень у розробці практичних заходів з підтримки розвитку ринку міжнародних туристичних послуг. Саме цим визначається вибір теми магістерської роботи, її мета, завдання, послідовність дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розробка теоретико-методологічних засад і практичних підходів до впровадження механізму удосконалення розвитку міжнародного туризму в Україні у сучасний період. Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі наукові завдання:

- обґрунтувати теоретичні основи сутності та фактори розвитку міжнародного туризму;
- проаналізувати глобалізаційні аспекти міжнародного туризму;
- дослідити механізм надання туристичних послуг та економічну ефективність міжнародного туризму;
- охарактеризувати тенденції розвитку міжнародного туризму у світі;
- проаналізувати туристичний бізнес України та його роль в міжнародному туризмі;
- дослідити організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму;
- виявити проблеми та перспективи ринку туристичних послуг в Україні;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності використання потенціалу міжнародного туризму;

- сформулювати основні принципи та стратегічні напрями розвитку міжнародного туризму в Україні.

Об'єктом дослідження виступає процес ефективного розвитку міжнародного туризму в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та прикладних аспектів щодо розробки концепцій ефективного розвитку міжнародного туризму.

Методи дослідження. Методологічними засадами магістерської роботи є положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених- економістів, які стосуються проблематики розвитку міжнародного туризму, активізації міжнародних туристичних потоків в Україні та перспектив підвищення привабливості міжнародного туристичного потенціалу в регіонах . У роботі використано наступні методи дослідження: логічно-теоретичний; історичний, географічні; статистичні, прогностичні та економіко - математичні методи; системного аналізу і синтезу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні розвитку міжнародного туризму; виявленні проблемних аспектів міжнародного туризму в світі і в Україні; напрацюванні основних засад та стратегічних напрямів розвитку міжнародного туризму в Україні;

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження оцінки наявності і використання міжнародного туристичного потенціалу в світі можуть слугувати методологічною та практичною основою інструментарію впровадження окремих положень розвитку міжнародного туризму в регіонах України.

ВИСНОВКИ

1. Сутнісний зміст міжнародного туризму полягає у економічній значимості його як явища з вагомими соціальними та політичними наслідками, зумовленого природними, соціально-економічними та культурними чинниками і як форми і процесу просторової активності глобального масштабу.
2. Як і все сучасне світове господарство міжнародний туризм характеризується глобалізаційними аспектами розвитку, загальною геополітичною залежністю, впливовою участю у політичних процесах, динамкою регіональних політичних систем і тенденціями загострення міжрегіональних конкурентних відносин.
3. Економічна ефективність міжнародного туризму як галузі економіки полягає у його провідній ролі як чинника підвищення міжнародної конкурентоспроможності національних економік і пріоритетним напрямом стимулювання господарського розвитку туристичних регіонів і окремих країн.
4. Аналіз сучасного стану функціонування вітчизняної туристично-рекреаційної галузі свідчить про те, що ефективність діяльності цієї галузі стримується через невирішеність низки проблем. Насамперед це проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування туристичної галузі, для розв'язання яких необхідно внести відповідні зміни та доповнення до чинного законодавства з питань туризму, зокрема видається необхідними закріплення за в'їзним та внутрішнім видами туризму статусу пріоритетних.
5. Динаміка та нинішня просторова структура міжнародних туристичних потоків в Україні засвідчує їх неабияку зумовленість геополітичними процесами, які відбулися протягом 2013-2018 рр. Військово-політичне протистояння з Росією спричинило зменшення обсягу міжнародних туристичних прибуттів до України більше ніж на 50% і вплинуло на їхню просторову структуру, що виявилось у суттєвому зменшенні міжнародних візитів;

6. Проведено обґрунтування організаційно-економічного механізму функціонування туристичних підприємств у площині міжнародного туризму. Визначено шляхи та засоби вдосконалення в'їзного туризму, його основних елементів – організації діяльності, оподаткування, цінової політики щодо надання туристичних послуг та вартості туристичного продукту;
7. Визначені проблемні аспекти розвитку ринку туристичних послуг в Україні: недосконалість системи державного регулювання туристичної діяльності; високий рівень податків; низький рівень інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму; невідповідність туристичних закладів міжнародним стандартам; недостатнє забезпечення туристичної галузі кваліфікованими спеціалістами; вкрай незадовільний стан транспортної інфраструктури; низька поінформованість потенційних споживачів туристичного продукту.
8. Запропоновано низку заходів і рекомендації щодо підвищення ефективності використання потенціалу міжнародного туризму і розвитку туристичної індустрії.
9. Аналіз сучасних тенденцій розвитку національної туристичної галузі та узагальнення зарубіжного досвіду дали змогу обґрунтувати вибір стратегічних напрямів розвитку міжнародного туризму в Україні, зокрема щодо його соціалізації, екологізації, інформатизації, децентралізації управління з передачею значних повноважень органам місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова А. Ю. Международный туризм / Александрова А. Ю. - М. : КноРус, 2011. - 464 с.
2. Андерсон Н. В. Конкурентоспроможність прикордонних регіонів України в умовах євроінтеграції : монографія / Н. В. Андерсон, М. Л. Скорик ; Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. - Одеса : ТЕС, 2014. - 224 с.
3. Борушак М. Стратегія розвитку туристичних регіонів : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.00.05 Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / Борушак Мирослав ; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. - Львів, 2008. - 38 с.
4. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2014 році – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Воскресенский А. Д. Региональные подсистемы международных отношений и регионы мира: (к постановке проблемы) / А. Д. Воскресенский // Восток – Запад – Россия : сб. ст. – Москва : Прогресс-Традиция, 2002. – С. 131–144.
6. Геєць В. Конфігурація геополітичної карти світу та її проблемність / В. Геєць // Економіка України. - 2011. - № 1. - С. 4-15.
7. Гладій І. Міжнародна регіональна економіка як наука / І. Гладій // Журнал європейської економіки. - 2006. - Т. 5, № 3. - С. 220-236.
8. Григорашова С.С. Тенденції та стан розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс] / С.С. Григорашова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_4/NV-2011-V4_40.pdf.
9. Гук Н.А. Підходи до класифікації туризму [Електронний ресурс] / Н.А.

- Гук. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/guk3.htm
10. Державна служба статистики України. Інформація щодо показників розвитку сфери туризму та курортів. [Електронний ресурс] : Режим доступу - <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 11. Діловий туризм у контексті розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс] / І. Білецька // Журнал Європейської економіки (Видання Тернопільського національного економічного університету). – Том 10 (№2). – Червень 2011. – С. 178-187. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/jee/ua/2011_2/jee-2-ua/05B_ua.pdf
 12. Долматов Г. М. Международный туристический бизнес: история, реальность и перспективы // Сер. "Учебное пособие". - Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. - 320 с.
 13. Домбровська С. М., Білотіл О. М., Помаза-Пономаренко А. Л. Державне регулювання туристичної галузі України : монографія / С. М. Домбровська, О. М. Білотіл, А. Л. Помаза-Пономаренко – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 196 с., с.62-89
 14. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу [Текст] / Л.П. Дядечко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
 15. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организаций / М.А. Жукова. - М.: Финансы и статистика, 2006. - 200 с., с. 27.
 16. Закон України «Про туризм» N 1024-XII від 12.05.91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/324/95->
 17. Зорин И.В., Зорин А.И., Ирисова Т.А и др.]. - М.: Финансы и статистика, 2002. - 272 с., с. 34-35
 18. Игнатьева И. Ф. Пространство потоков: экономический и геополитический анализ туризма [Электронный ресурс] / Игнатьева И. Ф. – Режим доступа: http://www.terrahuman.ru/arhiv/13_01/13_01_21.pdf.

- 19.Иншакова Е. И. Мегарегионы:теория и практика идентификации в пространстве мегаэкономики / Е. И. Иншакова, А. Ю. Волошина // Региональная экономика. Юг России. -2013. -№ 2. -С. 16-21.
- 20.Ігнатенко М.М. Проблеми та перспективи розвитку сільського туризму в Україні [М.М. Ігнатенко // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. – Серія «Економічні науки». – Т. 12, № 1 (43). – Львів, 2010. – С. 252 – 255.
- 21.Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Электронный ресурс] / Кастельс М. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kas_tel/06.php.
- 22.Карп В.С. Вплив туристичної індустрії на міжнародні конкурентні позиції України/ В.С.Карп //Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. праць. - Вип.105, ч. I. - К: КНУ ім. Т.Шевченка. - 2012. - С.70-74.
- 23.Квартальнов В.А. Иностранный туризм / В.А. Квартальнов. – М. :Финасы и статистика, 2003. – 232.
- 24.Кифяк В. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк - Чернівці: Книги-XXI, 2003. - 300 с.
- 25.Класифікація видів та форм туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/38/2527.html>
- 26.Литовка А.О. Управління туристичним ринком регіону в сучасних умовах (на прикладі Одеської області/ А.О. Литовка, В.Ф. Семенов //Глобальні та національні проблеми економіки/Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, випуск 13, 2016, С. 309-314.
- 27.[Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг \(геопросторові аспекти\) / О.О. Любіцева. – К., 2004. – 436 с. , с. 33](#)
- 28.Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг [Електронний

- 36.Побоченко Л.М. Міжнародний туризм у системі імперативів сталого розвитку: Дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н.. - Київ, 2008. - 255 с.8, с. 26.
- 37.Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV // Офіційний вісник України. – 26.12.2003. – № 50. –
- 38.Регіональний вимір рекреаційно-туристичної діяльності // За ред..В.Ф.Семенова / Монографія, Одеса, Оптимум.-2008.-201с.
- 39.Розвиток туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marshruty.in.ua/index.php/rozvytok-turyzmu-v-ukraini.php>
40. Самарцев Е. Индекс конкурентоспособности стран в туризме / Е. Самарцев // Гостиничный и ресторанный бизнес. - 2011.- №1. –С. 12-14.]
- 41.Самко О.О. Тенденції розвитку міжнародного туризму та місце України в його структурі [Електронний ресурс] / О.О.Самко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2010_41/24.htm
- 42.Семенов В. Ф. Географія туризму: навчальний посібник / В. Ф. Семенов, О. В. Назаренко. – Одеса: Атлант, 2016. – 405 с.
43. Семенов, В. Ф. Управління регіональним розвитком туризму в сучасних умовах / В. Ф Семенов. //Регіональна економіка та управління,№ 6 (13) грудень 2016 р.,с.40-46.
- 44.Семенов В.Ф. Пріоритети в'їзного міжнародного туризму в контексті завдань регіонального розвитку/ В.Ф. Семенов,Н.В. Нєчева // Науковий журнал Економіка і Фінанси №4, 2018 // Дніпро, 2018, 235 с., С. 136-146
45. Семенов В.Ф. Економічний простір та інноваційні процеси в механізмі регіонального розвитку/ В.Ф. Семенов,Н.В. Нєчева // Регіональний розвиток України: проблеми та ресурси: Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, 27-28.04.2017 р. – К.: Київський національний економічний університет, 2017. – С. 171-176.
- 46.Семенов В.Ф Туристичне країнознавство : навчальний посібник / За ред. В.Ф.Семенова// Херсон : АТ Гринь, 2013.425с.

- 47.Семенов В.Ф. Умови і сучасні тренди розвитку ділового туризму в Україні і світі/ В.Ф Семенов. Регіональна економіка та управління,№ 5 (18), Запоріжжя, 2017.- С.149-156.**Ошибка! Источник ссылки не найден.**
- 48.Семенов В.Ф. [Основні схеми і напрями регулювання сфери рекреації і туризму в країнах ЄС](#)/ В.Ф Семенов, А.Е Набієва.// Економічний аналіз, Тернопіль,ТНЕУ,Том 27, № 4 ,2017.С. 83-90.
49. Смаль І. В. Особливості і проблеми розвитку міжнародного туризму у контексті глобалізаційних процесів / І. В. Смаль // Вісник Львівського університету. Серія :Міжнародні відносини. -2008. - Вип. 24. - С.327-335.
- 50.Смирнов І.Г. Туристично-фінансові потоки та моделі управління в міжнародному туристичному бізнесі / І.Г. Смирнов // Географія і сучасність: зб. наук. пр. Київ. нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – Вип. 5(15).
- 51.Суходуб В.С. Роль міжнародного туризму в економічному розвитку країн світу [Електронний ресурс] / В.С. Суходуб. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Natural/nvvnu/ekonomika/2007_12/R6/7.pdf
- 52..Сушко Н.В. Тенденції розвитку міжнародного туризму в Україні [Електронний ресурс] / Н.В.Сушко. - Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/portal>.
- 53.Трілленберг Г. Управління міжнародним туризмом в період світової фінансової кризи: стан і перспективи [Електронний ресурс] / Г. Трілленберг.
- 54.Ткаченко Т. І. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку / Т. І. Ткаченко // Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України. - 2012. - № 2(79). - С. 96-104.

- 55.Туристські дестинації (теорія управління, бренд) : монографія / Т. І. Ткаченко, С. В. Мельниченко, М. Г. Бойкота ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. -347 с.
56. Туристичні потоки – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- 57.Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія : у 2 т./ Д. Лук'яненко, Л. Антонюк, А. Поручник та ін. - Київ : КНЕУ,2006. -Т. 1. - 816 с. ; Т. 2. - 592 с.
- 58.Цехла С.Ю. Систематизация факторов развития туристской индустрии / С.Ю. Цьохла // Вчені записки ТНУ. Серія: Економіка та управління. - 2009. - Т. 22 (61), № 2. - С. 373-380.
- 59.Чернобай Л.І., Кулиняк І.Я. Суб'єкти туроператорської та турагентської діяльності: сутність і класифікація [Електронний ресурс] / Л.І. Чернобай, І.Я. Кулиняк. –
- 60..Шкарлет С.М., Кальченко О.М. Тенденції і перспективи розвитку туристичної галузі України у складі національної та світової економіки [Електронний ресурс] / С.М. Шкарлет, О.М. Кальченко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/APE/2009_10/36-43.pdf
- 61..Щербіна Н.М., Маслова Л.Я. Проблеми і особливості розвитку рекреаційного комплексу України [Електронний ресурс] / Н.М. Щербіна, Л.Я. Маслова. –Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>
- 62.Экономика Европы восстанавливается благодаря туристической промышленности [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://tiger-news.info/turizm/12838-yekonomika-evropy-vosstanavlivaetsya-blagodarya.html>
- 63.World Tourism [Electronic resource] : official site - Mode of access:<http://www.world-tourism.org>.
- 64.[UNWTO World Tourism Barometer. – Madrid: UNWTO Publications]

65. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. Paving the way for a more sustainable and inclusive future / World Economic Forum. – World Economic Forum, Geneva, 2017. – 387 p., c. 331.